L Preiļu rajona CENTRĀLĀ BIBLIOTĒKA

ZEMTURS

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKROKSTS

Nr. 21 (109) 1997. GODA 13. JUŅS CENA 5 SANTIMI

AĻBERTS BUDŽE, PRĀVESTS

DAŽŪS TEIKUMŪS

24. majā pēcpušdīnē kardinala J. Vaivoda nomā puļcējōs svātcelinīki, kuri aprelī apmeklēja Izraelu, pīsadalēja J. E. metropolits J. Pujats, izteice pīzeimes par svātceļōjuma reikōšonu. Veiskups A. Justs kavējōs atmiņōs par šū nūtykumu, klōtasūšī aplyukōja fotografejas. Sarunas ritēja pi bogōteigi klōta kafejas golda, par kū beja pasaryupējuši poši daleibnīki.

Par Jeruzalemē un tōs apkaimē aizvadeitajōm dīnom vēļ runōja tēļnīks Vasiļjevs, pulkvedis Vectirāns, dekāns A. Buliņš, prīsteri J. Aglonietis, J. Budkāns un A. Budže.

Nōkamō tikšonōs 12. un 13. julī byus Aglyunā, kur demonstrēs TV veikumu — filmāts tyka vysu svātceļōjumu laiku.

* * *

Vabōles pogostā turpynōjās Skryndu dzymtas muzeja reikōtō kulturvēsturiskō akceja «Solys krysts». Pavysam te sasaglobōjuši 25 ceļu krysti un akceja lyka sasarūseit Vabōles dzeivōtōjim, pi kuru mōjom voi kuru sādžōs stōv šaidi krysti. Vairōkumā tagad sakūpti, izdailōta ari apkōrtne.

Akceja varātu byut par īrūsmi ari cytim rajonim.

* * *

J. E. veiskups J. Bulis izpiļdēja ticeigū vēlēšonūs un lobprōt atļōve reizi mēnesī svātū Misi celebrēt Vectilžas skūlā — šei apdzeivōtō vīta ir 8 kilometrus nu bazneicas, ticeigī, seviški vacōka godagōjuma cylvāki, svātdīnōs navar nūkliut uz Tilžu, jo autobusi nakursej. Pyrmais dīvkolpōjums nūtyka 6. junī plkst. 9.00.

* * *

Rēzeknē, Jezus Sirds katedralē 25. majā I svātū Komuneju pijēme ap 200 bārnu, vacōki un cyti pīdareigī kūpā ar veiskupu J. Buli jūs atvēlēja Dīvmōtes gōdeibai. Svātu Komuneju bārnim izdalēja pats veiskups.

JŪLIJS TRŪPS

JUBILEJAS DŌRZS

Malnovas lŲauksaimnīceibas tehnikuma audzēkni lykuši līta 1932. goda absolventa, Iedzēnu augļu kūku selekcionara Aleksandra Maizīša dōvonu — īstōdeits gondreiž 100 ōbeleišu lels dōrzs. Tys byus lelyska pīmiņa mōceibu īstōdes 75 godu jubilejā.

SPRIDZEKLI NAATRODA

Mōceibu goda beigōs slynkōkī skūlāni dažaidi ceņtēs izavairēt nu zynōšonu pōrbaudem. 19. majā Rēzeknes 2. vydusskūlā bārni vairōkas stuņdes jautri pavadēja ōrā, jo āka beja jōatstōj pēc telefona zvona ar breidynōjumu par spridzekli. Zemessorgi tū gon naatroda. Šūpavasar taids pats nūtykums skūlānus īpricynōja, bet pedagogus satrauce ari piļsātas 1. vydusskūlā.

DIVKŌRŠA JUBILEJA

Rēzeknes piļsātas kulturas noms šūgod pīdzeivoj divas jubilejas — 70. nu ceļšonas un 50. pēc atjaunōšonas. Atcerei veļteits daudz sareikōjumu. Naseņ vōrdu deve teatrim un koncertim, skateitōjus smīdynōja vītejō tautas teatra pyrmizrōde — Jōņa Jaunsudrabeņa luga «Ansis Auns». Beja plašs koncerts, veļteits dorba veteranim, prūtams, ari kulturas darbinīkim.

Rēzeknes Augstskūlas studenti teatrali skateitōjim vērtējumam sovukōrt nūdavuši Veltas Kriles «Osoru» izrōdi.

KONKURSS

«CEĻŠ LAUKU SĀTĀ»

Šū konkursu organizej Latvejas Kulturas fonds, laikroksts «Naatkareigō Reita Avīze» un Latvejas Zemnīku savīneiba, vērtēšonas komisejā ir pazeistamais dzejnīks Imants Ziedonis. NRA redaktora bīdrs un rakstnīks Eriks Hānbergs un pazeistamais radiožurnalists un politiskais darbinīks Aivars Berkis. Uzvarātōjim leidztakus tradicionalajōm bolvom apsūleita ari Latvejas ceļu byuvātōju materialō paleidzeiba.

Konkursā teik vārtāts ceļa īreikōšonas īguļdeitais dorbs, rōdeitōji, ceļmolas apstōdējumi, laukums mašynu nūvītōšonai, bet kai pamatnūteikums vysam — skaisti īkōrtōta un uzturāta lauku sāta.

Ziņas syutamas LZS birojam Reigā, Republikas laukumā 2, tōļr. 7323628, 7027163 Skaidrītei voi Līgai, un laikrokstam «Naatkareigō Reita Avīze» Erikam Hānbergam.

Myužeibas rots grīžas napōrtraukti un Vareigais latgaļu dareitōjus aicynoj pi sevis muižeigai atpyutai pēc cīsšonom un napīpiļdeitom dzeives īcerem — tai 1977. godā žurnala «Dzeive» 134. numerī rakstēja Odums Kaļnīts. J. Soms myužeibā aizgōja 1976. goda 16. decembrī, bet dzyma 1907. goda 17. junī Kolupes pogosta Stērnu mōjōs. Beja skūlōtōjs, audzynōtōjs, redaktors un daudzu rokstu autors par kulturali sabīdriskajim vaicōjumim, aktivs leidzstrōdnīks žurnalūs «Straume» un «Zīdūnis», avīzēs «Latgolas Vōrds» un «Jaunais Vōrds». Beja entuziasts, pylns goreiga spāka, nūsvārtuma, apzineigs sovas tautas dvēseles tulks un tautas grybas izsaceitōjs caur rokstim.

1941. godā 14. junī deportāats, izcīte dryumūs godu nostu, zaudēja veseleibu, bet na goreigū spāku. Šū goreigū spāku paturēja leidz pošai nōvei. Vēļ 1975. goda februarī, byudams jau smogi slyms, pīkolts pi naspējnīka gultas republikas klīniskajā slimneicā Reigā, kur pīcas nedeļas dzeiveibas uzturēšonai napīcīšamōs bareibas vīlas uzjēme ar zondi, na bez optimisma rakstēja vēstules draugim un pazeistamajim, vēlējōs, lai jī paastōsta tū, kas nūteik latgaļu rakstnīceibā...

Attālūs: Jōņs Soms 1975. goda decembrī; tymā pošā godā ar dzeivesbīdreni Helenu, meitu Silviju un dālu Verneru.

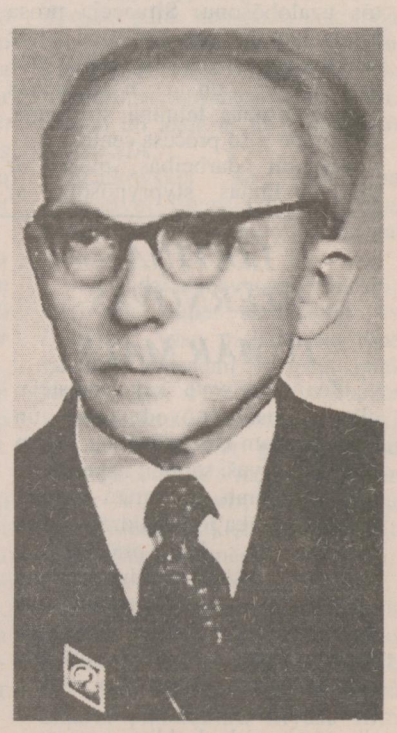

GORU SALAUZT NAVARĒJA

JŌŅA SOMA ATCEREI

ĀDOLFS BŌRBALS

ĪVĀROJAMŪ GAĻĀNĪTI PĪMYNŪT

3. julī paīt jubilejas godi, kai Gaļānu pogosta Bryškōs pīdzyma pedagogs, publicists un sabīdriskais darbinīks Pīters Priževoits. Jō dzeives gaitas izabeidze 1968. goda 1. julī Amerikas Savīnōtajōs Vaļstīs, apbedeits Indianopolē.

P. Priževoits dzyma 1907. godā, auga zemnīka giminē, bet pyrmō pasauļa kara jukas aizvede uz Krīveju, kur Pīters ari sōce sovas skūlas gaitas. Pēc atsagrīsšonas Latvejā 1920. godā Priževoiti uz dzeivi apsamete Rēzeknē, kur Pīters 1927. godā beidze vydusskūlu, pēc tam īsastōja Latvejas Universitatē, kuru absolvēja 1935. godā ar matematikas magistra grādu. Štrōdōja par skūlōtōju Aglyunas gimnazejā, bet pēc Dr. A. Broka arestēšonas 1941. goda 30. decembrī īcalts par gimnazejas direktoru. Gon baigajā godā pēc boļševiku okupacejas, gon vōcu okupacejas varas laikā P. Priževoita darbeibas apstōkli Aglyunā bejuši sarežgeiti un smogi.

Pēc izceļōšonas uz Vōceju P. Priževoits sōkumā strōdōja kara ryupneicā, bet nu 1945. goda par matematikas skūlōtōju latvīšu gimnazejā. Uz ASV gimine pōrsacēle 1949. godā, kur Pīters strōdōja kai inženers fizikis lelā uzjāmumā, ar augstu atbiļdeibas sajyutu veikdams pīnōkumus. Latvīšu emigracejas apryndōs vārtāts kai prīkšzeimeigs katōļs un latgalīts, kurs augstu cīnējis dzymtū volūdu un tāvu tradicejas, pīkūpdams tōs sovā giminē.

Izvodūt P. Priževoitu pādejā gaitā 29 godus atpakaļ, dzili izjustu runu turējis jō dorba bīdrs un draugs nu Aglyunas laikim Dr. Stanislavs Škutāns nu Čikāgas, ari bejušais dorba kolegis profesors Leonards Latkovskis. Nu aizgōjēja atsavodūt, literats Konstantins Krusts sacējis jō trejim dālim — Evaldam, Konradam un Antonijam: «Jyus patīšam varat byut lepni, ka jyusim bejis taids tāvs!» Kūpā ar dālym svešumā palyka dzeivesbīdre Īva, jauneibas uzvōrdā Zeile, kura ogrōk strōdōja par skūlōtōju Aglyunas sešklaseigajā pamatskūlā.

Dīmžāl, četrus godus vēļōk, 1972. goda 26. oktobrī, pošūs spāka un brīduma godūs, tragiski būjā gōja dāls, spējeigais un talanteigais gleznōtōjs Evalds Priževoits. Dzimis 1937. goda 5. augustā un mōksla beja jō aicynōjums un vīneigō sirdslīta, sekmeigi organizējis gleznu personalizstōdi, daudzas nu tōm veidōjis pēc Latgolas skotim un motivim. Mōkslinīkam palyka dzeivesbīdre Elizabete — mōkslas prīkšmatu skūlōtōja.

HRONIKA

7. junī 70 godu jubileja Baļtinovas pogostā dzymušajam medicinas zynōtņu Dr. kirurgam Vilim Purmalim (1927). Nu 1969. goda ir Reigas Medicinas instituta pasnēdzējs, profesors (1974).

8. junī pyrms 90 godim lubōnīšu izceļōtōju giminē Moskovā dzimis klavīrspēles pedagogs Jōņs Ūsītis (1907—1977). Pēc Latvejas Konservatorejas beigšonas strōdōja Rēzeknes Tautas konservatorejā, vēļōk muzykas vydusskūlā (1936—1977), skūlōtōju institutā (leidz 1944. g.), beja muzykas skūlas direktors (1949—1959), regulari pīsadalēja koncertūs.

17. junī pyrms 90 godim Kolupes pogostā dzimis publicists un skūlōtōjs Jōņs Soms (1907—1976), 1941. goda 14. junī deportāts, Sibirejā pavadējis 16 godus.

TĀVU ZEMES KALENDARS

3. junī (1892) dzimis Latgolas filmu «Tā zeme ir mūsu» un «Latgale dzīvās gleznās» uzjimšonas vadeitōjs Jōņs Zakis.

4. junī Daugavpilī dzimis karikaturists autodidakts Gunars Bērziņš (1927).

5. junī (1947) Varšavā miris geologs, ceļōtōjs, profesors Kārlis Bogdanovičs, dzimis 1864. goda 29. novembrī Ludzā.

15. junī (1977) autokatastrofā Bolvu rajonā tragiski gōja būjā kōrdirigents, republikas nūpalnym bogōtais mōkslas darbinīks Stanislavs Broks, dzimis 1929. goda 10. janvarī Rēzeknes aprinka Drycānu pogosta Semuļu sādžā.

17. junī (1942) Ardavas dzeļžceļstacejā gōja būjā žurnalists, dzejnīks, rakstnīks Vincents Mickāns. Dzimis 1913. goda 29. septembrī Rēzeknes aprinka Bēržgales pogostā.

Sastōdēja
Viktors TROJANOVSKIS

KAUNATAS IZSTŌŽU ATSKAŅAS

31. majā Kaunātas pogostā (Rēzeknes rajons) tautas noms otkon pulcynōja mōkslas cīneitōjus nu tōlīnes un tyvīnes, jo te beja sareikōta vairōku izstōžu (Jōņa Igovena gleznas, Pītera Gleizdana grafika, Latgolas Kulturas centra izdevnīceibas grōmotas un cytas) slēgšona, dorbu un gaitas iztyrzōšona.

Attālūs, kū «īmyužynōjuse» Regina Igoveņa, radzama dzejneicas un laikroksta «Latgales Laiks» redaktores Annas Rancanes uzastōšona; keramikas izstōdes daleibnīka Viktora Ušpeļa dorbi.

REDKOLEGEJA: Valija Berkina — Jākubpiļs, Jōņs Elksnis — Latgolas Kultūras centra izdevnīceiba, Pīters Gleizdans — Rēzekne, Jōņs Kokins — Daugovpiļs, Anita Petkune — Krōslova, Ontons Rancans — Preiļi, Ontons Slyšans — Bolvi, Viktors Trojanovskis — Ludza, Pīters Zeile — Reiga, Jōņs Žugovs — Reiga, ōrzemu biroja vadeitōjs — Aļberts Spoģis Minsterē

INDIVIDA UN GIMINES LABKLŌJEIBA

Apvīnōtūs Naceju Politikas koordinacejas un ilgspējeigas atteisteibas departaments ar Storptautyskō gimines goda sekretariatu izstrōdōjuši ceļvedi darbeibai gimiņu jautōjumu rysynōšonā. Īsalyukōsim jymā.

Vysi cylvāki ir (beja voi byus) saisteiti ar vīnu voi dažom giminem un jūs labklōjeibu īspaidoj šūs gimiņu atbolsta kvalitate, taitod, vysas gimines labklōjeiba ir svareiga kotram jūs lūcekļam. Sabīdreibas ļaunumi, taidi, kai izslēgšona nu jōs, nabadzeiba un bezdorbs, kas roda nastabilitati, gryuteibas un nadrūšeibu giminē, traucej tradicionalajai attīksmei un naļaun veikt tōs uzalobōšonu. Situaceja prosa fundamentalu pōrvērteišonu leidz šam tradicionalajōs labklōjeibas programmōs un nabadzeibas samozynōšonas leimiņa strategejā, un gimine ir šō procesa centrā.

Īspējamī darbeibas mērki ir gimiņu lūmas styprynōšona ar Pasauļa sanōksmes par socialū atteisteibu un Storptautyskōs konferences par īdzeivōtōjim un atteisteibu darbeibas programmom, kurōs paredz gimines atzeišonu par pamatu individualōs labklōjeibas sasnēgšonai, nūteicūt un nūvēršūt traucējumus individu un gimines labklōjeibā, dūdūt giminem īspējas un ari veicynojūt apstōkļus uzlobōt jūs pošu un nōkamūs paaudžu labklōjeibu, rūsynōt cylvākus uz koncentrātu attīksmi ilgspējeigai atteisteibai.

Te var byut taidas aktivitates: atteisteibas strategeja, kas atzeist vērteibu investicejas cylvākūs un jūs giminēs, un pīškir prioritati taidim īguļdējumim, jōformulej giminem atbylstūša politika dzeives vītōs, dorba, veseleibas, socialōs drūšeibas un izgleiteibas jūmōs.

Pastōv tendeņce gimines uzskatēt par privatom vīneibom, ir veidūklis, ka tōs vairōk izmontoj atteisteibas procesa rezultatus, nakai pīsadola tymā. Pādejōs desmitgadēs napīteikami jimta vārā gimiņu lūma sabīdreibā, taipat atteisteibas strategeju īdarbeiba uz jōm. Napīcīšamas lelōkas izmaiņas īspējom giminei un tōs lūceklim pīsadaleit ekonomiskajā atteisteibā. Apryupe un audzynōšona, kū nūdrūšynoj gimines lūcekli teiši un bez atleidzeibas, ir tikpat svareigas, kai vysa tērga ekonomikas ražōtspēja. Ļūti bīži prīkšstots par efektivitati resursu izmontōšonā atsatīc tikai uz atmoksojamajim resursim, kū izlītoj ražōšonā, un ignorej naatmoksojamūs resursus, kū izmontoj individu atbaļsteišonai. Jōlītoj plašōki rōdeitōji, kurūs jōīkļaun ari naapmoksojamais dorbs, šaida reforma varātu humanizēt atteisteibas procesu, saskaņōt socialū un ekonomiskū atteisteibu. Politikai, kuras mērkis īspaidōt ekonomiku, jōsabolsta uz gimiņu ekonomiskū un socialū lūmu, tūs vajadzeibu dziļu izpēti.

Te napīcīšams atzeit gimiņu īguļdējumu atteisteibā, seviški attīceibā uz naapmoksojamū dorbu, atbaļsteit individu, izstrōdōt giminem atteisteibas koncepceju, tōs jēdzīni īkļaut vysōs programmōs un politikā, kas atsatīc uz ilgspējeigu atteisteibu, nūdrūšynōt tūs tīsebas un atbolstu jīm, kuri ryupejas par cytim gimines lūceklim. Napīcīšams gimines jēdzīni īvīst vaļdeibas īstōžu veidōtajōs ekonomikas, vides un socialōs politikas programmōs, lāmumūs un ari administrativajūs procesūs, izveidōt ari taidus rōdeitōjus, kuri uzskaita naapmoksojamō dorba vērteibu giminēs.

REIZ BEJA MELIORATORS...

Patīšam — beja, navys ir, jo melioratīvōs ceļtnīceibas pōrvītōjamōs mehanzātōs kolonnas, kai ari vys cyts, likvidātas un sagrautas, īreikōtī valejī un slāgtī līkō yudiņa nūvadeišonas teikly, kamer cylvāks jūs nakūp un nauztur, pamozam īt būjā; doba atsagrīž pi sova pyrmatnejō modeļa. Jai tagad byus vīgļōk nu jauna pōrpūrōt vysu, kas beja nūsusynōts, jo drenu teikli, nūvodgrōvi, sabryukūt un aizejūt pūstā kaidam svareigam pūsmam, sōks dorbōtīs pretejā virzīnī.

Taidas bažas par sova ilggadeigō dorba auglim izsoka cyblōnīts Jōņs Proško, tagad zemnīks sovā nalelajā saimnīceibā, bet nasenejā pagōtnē vysu cīneits un īvārōts ekskavatora E-304 vadeitōjs un ari saiminīks, lai gon šys agregats jam napīdarēja. Jōņs kōrteigi veice pīnōkumus, ar saiminīka vēreibu uzmanēja dorba bīdru — koč ari mašina kai vysas, najyuteiga, bet meistara rūkōs jei strōdōja kai dzevs organisms.

Ap trejim dasmytim nu sovim lobōkajim dzeives godim Jōņs Proško atdevis melioratora pīnōkumim. Apmeklējis sovā laikā ekskavatoristu kursus Jaunaglyunā, vuicējis ari Kandavā, jys, īgyvis specialitati, gūdprōteigi strōdōja. Ludzas mēlioratoru PMK beja divi īcirkni — Felicianovas, kur atsaroda golvonī spāki, un Kōrsovas, Jōņam Poroško izadeve pastrōdōt obūs, lelōkī un nūzeimeigōkī objekti beja Ičas un Rītupes upu baseinūs, pi apdzeivōtajōm vītom Nesteri, Rundāni un cytur. Pīcas reizes pa pīcgadem bejis uzvarātōjs tymā laikā reikōtajōs saceņseibōs storp leidzeigajīm...

Ā. BŌRBALS,
JAUNKALSNOVĀ

PAR LATGALISKŪ IZRUNU UN RAKSTEIBU

Kotru pīktdīnes vokoru ceņšūs napalaist garum radio «Breivōs Eiropas» pōrraides daļu nu pusostonim — tod izskaņ «Latgolas bolss». Gūds kam gūds — itei daļa teišam izskaņ latgaliski, ari saturs gondreiž vīnmār saistūšs klauseitōjim. Dīmžāl, ik pa reizei ausīs īkreit pa «akmisteņam» — tōs ir atsevišku Latgolas regionu izrunas īpatneibas, kuras pōrraidēs teik pōrvārstas par normu.

Runa ir par skaņas «ī» līdzīgu golūtnēs plotō «ē» vītā. Cik reizes asu sasalēcis, dzēržūt vōrdus Rēzeknī, Latgalī, zemī, mēlī utt. Taipat attīceibā uz vōrdu izskaņas «-ais» aizstōšonu ar «-jis»: smogōkijs, atbiļdeigōkijs utml. Asu dzimis un audzis Varakļōnu apvydā un laikam jau myusu apkōrtnē latgaliskō izruna zynomā mārā atsaškir nu cytim Latgolas regionim. Bet maņ nav pījamama izruna un raksteiba, kas nasakreit ni ar tai sauktū vacū un it kai nūmainamū P. Stroda pareizraksteibu, ni ar tai sauktū jaunū un it kai obligati īvīšamū O. Breidaka un L. Leikumas pareizraksteibu. Tī šaidas izskanis «ī» un «-ijs» nav paradzātas. Bet dēļ kō jōs līdzīgi gon cīnejamō L. Leikuma, gon V. Madalāne un I. Mičāne, gon J. Pitrāns un cyti, taidā veidā ceņšūtīs sovu izrunu uzspīst ari radio klauseitōjim?

Vēļ grybu runōt par «Breivōs Eiropas» 30. maja pōrraidē izskanejušū J. Pitrāna jautōjumu — dēļ kō pōrstōja izīt tik vajadzeigais žurnals «Jaunō Dzeive» («Jaunuo Dzeive»), jo iznōkuši tikai trejs numeri. Dīmžāl, natyka pat aizadūmōts da golvonō īmasla: laseitōjus vīnkōrši atbaidēja jimā konsekventi kultivātō jaunō raksteiba ar «uo» un «ys». Voi teišam tys nav licis par kū padūmōt modernizātōs latgaliskōs raksteibas apologetim?

Labi, ka vēļ «Zemturs» ītur lojalu politiku — drukoj materialus taidā raksteibā, kaidā tū īsnāgti. Jo ari jys piļneibā pōrītu uz jaunū raksteibu, nu laseišonas laikam atsasaceitu.

LIKTIŅA DZĒRNOVAS TŪMĀR MAĻS

«Zemturs» sovā laikā rakstēja, cik myusu nūvodnīkam un īvārojamajam kinorežisoram Jōņam Streičam gryuši salaseit napīcīšamū naudas summu, lai varātu uzajimt jaunu rakstnīka Jōņa Klīdzēja dorbu ekranizaceju. Jys prasēja nu vaļdeibas pīškērt kaidu pusi nu izlītōšonai napīcīšamōs summas, lai dorbs rytātu uz prīšku, ūtrū pusi sagōdōt pats. Sōkumā nikaidu cereibu nabeja, dorbs tyka atlykts, niu pasarōdējuse ziņa, ka režisors tiks tūmār pi leidzeklim, varēs veidōt un uzjimt jaunu filmu, kurai dorba nūsaukums dūts «Liktiņdzērnas» un par pamatu teik izmontōts J. Klīdzēja (attālā) romans «Snīgi».

Pazeistūt J. Streiču, zynam, ka ari šys kinodorbs byus talanteigs. Apsveicam mōkslinīku un vēlejom sekmes!

ONTONS SLYŠĀNS

LATGOLAS DZĪŠMU SVĀTKŪS

Ir bolta dīna boltā pasaulī.
Ir sasapuļcējusēs bolta tauta
I boltu dzīsmi dzīd ar boltim
Vuordim boltā bolsā, dūmu boltu
Palaizdama boltā myužeibā.
Ir bolta dīna boltā pasaulī.
I mīrs kai muotes pīns dūd
Boltu svieteibu, pi bolta Dīva
Rūkas pīsačiers, lai boltu celi
Ītu tauta, kura bolti dzīd.
Es klausūs cytu bolsā i sovu
Palaižu tai dzīsmē īškā,
Kas boltu dora dvieseli
I naļaun prīcai slieptīs nu
Skaņas syltuma, kas sylda
Saimes goru i namiersteibu
Izniceibai pakļautajā zamsaulē.
Ir bolta dīna boltā pasaulī.
Ir bolta dzīsme spornūs cālusēs
Puor zemi, kur tauta sasarunoj
Boltā volūdā...

1997.

* * *

Maja pādejā un juņa pyrmajā dīnā Viļānūs skanēja dzīsmes, muzyka, grīzēs doncōtōju pōri — pēc piļsātas īrūsynōjuma te tyka reikōti Latgolas nūvoda Dzīšmu svātki. Lai ari laiks beja solts, breižam pōri piļsātai aizpleivynōja leita mōkūni, svātku nūskaņa napazuda, ar kotru saules storu atžērga. Pasōkums izskanēja varoni un plaši, beja sapulcynōjis daudzus kolektivus gon nu Rēzeknes, gon cytim kaimiņu rajonim.

Latgola prūt prīcōtīs par speiti lykstom.

A. NIKONOVS,
KRĪVEJAS ZYNŌTŅU AKADEMEJA

ĪVODVŌRDI ZEMNĪKA RŪKASGRŌMOTAI

Grōmota, kū tagad pīdōvoj krīvu laseitōjim, pyrmū reizi iznōce Reigā 1991. godā latvīšu volūdā un eisā laikā īgyva pat dēļ Latvejas lelu tiražu, storptautyskā lauksaimnīceibas literaturas konkursā sajēme specialu premeju.

«Zemnīka rūkasgrōmota» ir kolektivs vairōk nakai 50 autoru dorbs, kuri strōdoj dažaidōs zynōtniskōs īstōdēs, ari praktiku. Krīvejā šaidas rūkasgrōmotas sovā laikā laide klajā vysai autoritativas izdevnīceibas un tōm beja lela pīkriššona zemnīku vydā (jūs izdūšonas sōkums attīcynojams uz Breivōs ekonomiskōs sabīdreibas darbeibas pyrmajīm pūsmim). Golvonais mērkis beja apbruņōt zemnīkus ar zynōšonu minimumu, lai varātu patstōveigi saimnīkōt. Taidom grōmotom beja universals saturs: apgaismōja ražōšonas organizēšonas, zemkūpeibas un lūpkūpeibas, lauku ceļtnīceibas, tehnikas izmontōšonas vaicōjums. Tymōs nabeja dziļas teorejas, bet vīnmār beja daudz dereigu praktisku padūmu.

Tūmār turpmōk, pēc vyspōrejas kolektivizacejas un pōrīšonas uz lelym kolektivim uzjāmumim, taidu rūkasgrōmotu izdūšōna pōrtraukta. Tyka izdūtas lelōkū tīsu šauras specializacejas dorbi, adresāti atsevišku profeseju darbinīkim: agronomim, zootehnikim, dōrzkūpējim, sakņaugu kūpējim, slaucējim utt. Tikai pādejūs godūs saskaņā ar fermeru kusteibas atteisteibu vajadzeiba pēc šaidas literaturas strauji pasalelynōjuse. Zemnīkam, kurs voda personeigū saimnīceibu, labi jōsaorientej gon ražōšonas, gon ari produkcejas realizacejas vaicōjumūs laukkūpeibā un lūpkūpeibā. Jam jōprūt izaudzēt maizi un lūpbareibu, apkūpt lūpus, snēgt pyrmū paleidzeibu dzeivinīkim, byuvēt vīnkōršas ceļtnes; jam jōbyut universalam, kuram tikai ratu reizi vajadzeigas augsti kvalificāta specialista konsultacejas.

Jau sōcūt ar 1993. godu fermeru saimnīceibu skaits Krīvejā pōrsnēdze 200 tyukstūšas, jo te pīvīnōt ari cytas vaļstis, kuras ogrōk beja PSRS sastōvā, to šys skaits byus krītni lelōks. Storp šīm fermerim radzam kai lauksaimnīceibas specialistus, kuri agrōk strōdōja kolhozūs un sovhozūs, taipat mehanizatorus, ari tūs cylvākus, kuri sovā laikā atstōja laukus un tagad atsagrīzuši pi zemes. Var sastapt ari piļsētnīkus daudzōs paaudzēs, jīm tod ari vysvairōk vajadzeiga pōrsakvalificēšona, napīcīšami ikdīnas padūmi un konsultacejas.

Latvejā, atškireibā nu Krīvejas, rūkasgrōmotu izdūšonas zemnīkim tradiceja praktiski natyka pōrtraukta. Taidas tyka laistas klajā 50. un 60. godūs, narunojūt par vēļ agrōku pūsmu. Šei grōmota ir tūs tradiceju turpynōjums. Jimā var atrast atbiļdes uz jautōjumu miļzeigu masu, pīmāram: kai izmontōt kurynomū, yudini, elektroenergeju, kai kaļteit sīnu, kai apsiļdeit mōju, kōpēc jōatdzesej pīns, kod art zemi, kai pareizi aprēkinōt vajadzeibu pēc lūpbareibas, kai māslōt laukus, kaids lūpu turēšonas veids izdeveigōks, kai nūregulēt sējmašinu, kai un ar kū izdeveigōk dažaidūs goda cēlīņūs barōt gūvis, kai izaudzēt veseleigu teleņu, dēļ kō ir vērts nūsadorbōt ar truškūpeibu, nutrejom, bitem, kai veidōt racionalu dorba dīnu un dorba procesus, tamleidzeigi.

Mes bīži rokstam un runojam par lelom teoretiskom problemom agroryupnīcyskō kompleksa atteisteibā, tys ir pareizi, jōteik skaidreibā ar principialym vaicōjumim, lai nasaklyudeitu golvonajā vērzīnī, bet tikpat svareigi kvalitativi, apzineigi, pamateigi veikt ari kuru kotru cytu, škītami seiku dorbu. Un tīši šō pamateiguma, skurpulozitates, grunteiguma myusim pītryukst ik uz sūļa, un nu taidu seiku tryukumu masas izaug miļzeigi zaudējumi.

Nu bērneibas pīmiņu kaida gudra cylvāka izteicīni: «Kod teiri zōbokus, uzmaneigi pasaskotīs un naaizmērsti nūteirēt papīdi». Vyss sōcas ar kū atsevišku un nalelu. Cylvāks, kurs vīnaļdzeigi paīt garum nazōlei, slykti padareitajam, kurs uz ceļa voi lauka atstōj dorba reikus, nateirej un naīeļļoj mašinas, ilgōkas stōvēšonas breidī naizslādz dzinēju — parosti ir ļūti slykts strōdnīks. Nu taida cylvāka saiminīka nabyus. Ļūti bīži vysapleik radzam nadereigu lītu, nateirumu kolnus, piļneigu vaļu nazōlem. Es narunoju par izneidātū dobu, zkoltušom upem, nūlauztūm kūkim, sabūjōtajīm zōlōjim, nakōrteigom izgōztuvem, indeigajīm atkrytumim — dīmžāl, taida ir myusu Krīvzemes ikdīnas ainova, tik ļūti tōla nu apkōrtnes dabiskō skaistuma.

Tōdēļ nav jōsabreinoj, ka šudiņ produkcejas vīneibai patērejam trejs reizes vairōk energejas, kai atteisteitōs zemēs, vairōkkōrt lelōku dzeivō dorba, kurinomō, metala, lūpbareibas, māslōjuma un cytu resursu patērini. Tys nav tikai ekonomika — tys ir etika, morale. Voi tod cylvāks ar izskolōtu morali spējeigs labi strōdōt? Nu ūtras puses, kōrteigs cylvāks, kurs gryb labi un efekteigi nūsadorbōt ar sovu lītu, bez zynōšonom ari nikō lela navarēs sasnēgt. Grōmotas, leidzeigas «Zemnīka rūkasgrōmotai», tod ari var dūt vajadzeigū šūs zynōšonu minimumu.

Izmontojūt grōmotu, jōjam vārā, ka jei uzraksteita pīlitōšonai Latvejas apstōkļūs, tōdēļ īvītōtī padūmi na vīnmār jōizmontoj burtiski. Krīveja ir tik daudzveideiga un daudzsejaina ar sovim dobas, ekonomiskajim, vēsturiskajim, kulturas, sadzeives un cytim apstōklim, ka kotrā regionā, bet īpaši ar zemi saisteitūs jautōjumūs, škirņu un kulturu izmontōšonā, lūpbareibas bāzes strukturōs var byut sovi rysynōjumi. Tūmār tys tik elementari, ka kotrs veseleigi dūmojūšs cylvāks tiks skaidreibā, kas jam vairōk nūder, kas nanūder, un prass izmontōt maksimumu dereigōs informacejas.

Bez šaubom, izziņu krōjums navar byut universala hrestomateja zemnīkam. Tai, jimā nav ekonomikas un biznesa, tys ir nūpītnys tryukums, jo šudiņ zemnīks izīt tērgā, kurā var vinnēt un var ari zaudēt. Krīvejas tērgā, kuru pagaidom vēļ gryuši nūsaukt par civilizātu, kūpā ar gūdeigim cylvākim sastūpama ari masa aizdūmeigu darbūņu. Tōpēc zemnīkim jōbyut uzmaneigim un jōsaceņš atteistēt kooperaceju — realizacejas, kredītu, apgōdes, servisa. Vysā pasaulē tūši fermeru kooperativi lauksaimnīciskū ražōšonu aizsorgoj nu tērga stihijas. Var nūsaukt ari cytas napiļneibas, tūmār jāga na jau jimōs. Nivīns izdavums nav spējeigs aptvert vysas problemas. Golvonais nav tys, kō grōmotā nav, bet gon tys, kas jimā ir — bet ir informacejas masa vysdažaidōkajūs zemnīkam vajadzeigūs vaicōjumūs.

Asu pōrlīcynōts, ka byus nūdereiga krīvu laseitōjam.

VIKTORS TROJANOVSKIS

TEĀTRAM VEĻTEITS MYUŽS

1992. goda martā Rēzeknē nūtyka jaunūs dramaturgu seminars, uz kuru īpaši tyka aicynōti latgaļu volūdā rokstūši autori, nūdarbeibas vadēja īvārojams myusdīnu dramaturgs un teatra režisors Arturs Rubenis no ASV. Leidz tam bēržgalšim jys beja paspējis sagatavōt divus uzvadumus. Vēļ myusu nūvodnīks un vīsis izmontōja izdeveibu pabyut Viļānūs un jaunīšu teatra skatē, snādzūt par nūrīsi laikroksta «Mōras Zeme» slejōs kompetentu, lītišku un pamōcūšu recenzeju. Šō un ari cytu jō dzimtines apmeklējumu nūlyuks beja rūsynōt pedagogus un skūlānus «izdūmōt vīnu dūmu, latvysku dūmu ceļā uz Latvejas reitdīnu». Tymā pošā godā žurnala «Katōļu Dzeive» literarajā pīlykumā Viļānūs iznōce vairōku dramaturgu lugu atseviški izdavumi.

Arturs Tālivaldis Rubenis nōce pasaulī 1927. goda Vosoras svātkūs — 5. junī, kōrteibnīka giminē Rēzeknes aprinka Bēržgaļa pogosta Sylaunīkūs, kas izaplātuši divu azaru krostūs. Tūmār tī pavadeitū laiku jys tikpat kai napīmiņ — puikas godi pagōja Viļānūs, kur tāvu kai aprinka policejas kriminaluzraugu pōrcēle dorbā. Tī Arturs sōce īt skūlā, dabōdams pat sovam vacumam pōrs atbylstūšas lūmas vītejā teātrī. 1940. godā vuicējōs tāva dzimtinē — Rudzātu pamatskūlā, tod otkon Viļānūs, pamatskūlu beidze jau vōcīšu laikūs un Varakļōnūs, kur kaidu breidi jō skūlōtōji beja rakstnīki Marija Andžāne un Konstantins Plencinīks-Strods. Vēļ dzimtinē Arturs paspēja pabeigt divas Varakļōnu gimnazejas klases. Bet absolvēt šaidu īstōdi nōcēs jau emigracejā, Iceho piļsēteņā Šlezvigas Holšteinas zemē Vōcejā. Te skotuves dēļus īraudzēja un vasalas pīcas izrōdes pōrdzeivōja jō pyrmō luga «Jaunō audze», kai izasoka autors, «kusls gabaleņš».

Vēļōk A. Rubenis 4 semestrus studēja baltu filologeju Baļtejas universitatē Pinnebergā, kur ari tyka organizātas teātra izrōdes.

Gimine pōrceļōja uz ASV, bēržgalīts īsastōja Emersona koledžā Bostonā, lai lobōk apgyutu skotuvisku dorbu raksteišonas mōkslu un 1954. godā beidze šū augstskūlu ar bakalaura grādu dramā. Studeju godūs aktivi pīsadalēja Kārļa Veisa teātra studejas uzvadumūs. Īgyvis ari divus magistra grādus: teātra mōkslā Bostonas universitates teātra skūlā 1956. godā un vēļōk biblioteku zineibōs Vesterna Rezerves universitatē Klīvlendā. Nu 1959. goda pavasara strōdōja par bibliotekaru tōs pošas augstskūlas bibliotekā, vairōk kai trejsdesmit dorba godūs sastōdūt katalogus milzumdaudzom dažaida satura grōmotom.

Kūpš sešdasmytajim godim strōdōja ari latvīšu skūlā Klīvlendā, trejs godus beja pat tōs pōrziņs. Šymā dorbā lelu uzmaneibu pīvērse teātram, sevi uzskota tīpat voi par vīneigū režisoru Amerikā, kurs teātri izmontoj kai leidzekli bārnu audzynōšonā, lai jī ar patyku varātu apgyut na tikai latvīšu volūdu, bet ari vēsturi, geografeju, folkloras elementus.

1957. godā 7. janvarī A. Rubenis Bostonā apsaprecēja ar Ilgu Panteli, ar kuru beja pazeistaams jau nu bēgļu nūmetņu laikim Vōcejā, kur obi gōjuši vīnā gimnazejā, pīsadalējuši gaidu un skautu kusteibā, spēlējuši teātri, ari Artura «Jaunōs audzes» uzvadumā. Ilga pabeiguse mōsu skūlu un junioru koledžu Santa Roze piļsātā Kalifornejā, strōdōja izvālātajā specialitatē, bet breivajā laikā dzīdōja kōrī un spēlēja teātrī. Klīvlendas trupā beja golvonō raksturlūmu tālōtōja, ari tehniska darbineica, jo vin vajadzēja nūformēt uzvadumus. Jūs dāls Valdis Arturs beidzis Ohaijo universitati ar bakalaura grādu parku un slēpōtovu veidōšonā, strōdōja sovā nūzarē. Šū trejūtni vīnōja kūpeiga aizaraušonōs — teatra spēle.

A. Rubenis, nu 1958. goda dzeivōdams Klīvlendā, ilgu laiku vadēja vysus teātra sareikōjumus šamā latvīšu kolonejā, kur pazeistams golvonūkōrt kai režisors, gatavojūt izrōdes pīaugušajim, jaunīšim un bārnim, ari pats nūspēlejūt dasmytim lūmu. 1965. godā pīsadalēja latvīšu teātra apvīneibas dybynōšonā Zīmeļamerikā, beja tōs prīkšnīks 1965.—1971. un 1979.—1984. godūs, dorbōjōs vaļdē, izdeve apkōrtrokstus un rokstu krōjumus, sacerēja atsauksmes par latvīšu teātra izrōdem šymā kontinentā. «Latgaļu Ziņneša» 6. numerī (1988) jys soka, ka bejis atbiļdeigs par 8 teātra dīnom, 8 teātra kursim, 8 rokstu krōjuma «Skotuve» numerim, apkōrtrokstu redaktors, grōmotas «Pīzeimes aktīru gramatikai» (1968) autors, teātra kursu administrators, 4 lugu raksteišonas seminaru — saītu organizators. Vēļ, storp cytu, sarakstējis ari grōmotas «Pošim sovs teātris» un «Skotuviskōs lugas pamati».

A. Rubenis gon syudzōs, ka latvīšu dramas jaunī autori Amerikā tikpat kai nasarūn, ari uzraksteitōs lugas ir naīdūmojami vōjas, jo moz ir praktisku īspēju izrōdem, ir tikai runas par vysom šōm problemom pi ola glōzes. Tūtīs poša davums šamā jūmā ir patīšam krītns. Byudams akademiski izgleitōts latvīts, A. Rubenis atradis ceļu pi sovas latgaliskuma apziņas, kaidu saredz sevī. Par šīm uzskotim na reizi vin nōcīs pōrmeit pa osōkam vōrdam ar oponentim, bet jys palicis pi sova.

Kai izasoka dramaturgs, jō «īkōpšona» latgalīšu literaturā nūtyka 1974. godā, kod Vladislavam Lōčam nūsyutēja lugas krōjumam «Dramas» un izdevējs mudynōja na tikai raksteit, bet ari atsvaidzynōt volūdas zynōšonas. Skūlā tei vairs natyka vuiceita, tū jys beja apgivis saskarsmē ar puikom, cytim apkaimes ļaudim, kai ari Varakļōnu pūsmā losūt kaimiņa skūlōtōja Lejas bibliotekā sakrōtōs latgaliski raksteitōs grōmotas.

Meilōkais mōceibu prīkšmats bejis vēsture, kod tū Viļānūs pasnēdzis skūlōtōjs Vladislavs Mičulis un šū zynōtni A. Rubenis uzskatēja par teirōku dramu. Jys konstatej, ka daļa Latvejas vēstures it kai nūtryukst austrumūs aiz Aivīkstes un ar 1926. godu. Zynōtnīki bīži runoj par augšlatvīšim, lai gon taidi vēsturiski nikur nav dokumentāti. Ilgu laiku dramaturgam nalyka mīra Abrines atdūšona Padūmu savīneibai 1945. godā.

Kai vysu šūs pōrdūmu auglis rodōs lugu trejūtne «Abrinei gola nabyus» (īspīsta 1977. godā V. Lōča sastōdeitajā krōjumā «Dramas»), «Varibuša treji dāly» (1970), «Dyureite maskaļu galmā» (1964) un «Vydvuds pōrnōce sātā» (1970). Vēļōk topa treju komedeju cykls «Tei poša vacō lobō sasameileišonōs» — «Izīrejamais dzeivūklis» (1974), «Izjukušais byldynōjums» (1974) un «Naparadzātōs saisteibas» (1975), latgaliski nūdrukōtas obas pyrmōs, ari jō «meilātōji» ir latgalīši, pasauļa gōjēji, kuri, pretstotā laikmata dekadeņcei, tūmār it kai nūjauš sovu ceļu, apsazynoj pīdareibu sovai ciļtei.

1979. godā Minhenē Latgaļu izdevnīceibā nōce klajā svešumā augušajim latvīšu bārnim un jaunīšim dūmōtais 7 pōsoku lugu krōjums par 7 grākim: «Tykumeni sudobreņu vyzynoj», «Bolta nōce bōrineite», «Bezbailis meklej laimi», «Es uzkōpu kaļneņā», «Taisnu myužu nūdzeivōt», «Pats par sovu naudu dzēru», «Sūleits mokā nakreit», «Mōkuļkolna piļs dōrgumi». Septeņas lugas ītylpst ari 80. godūs uzraksteitajā cyklā «Naatrostōs Latgolas grōmotas» — «Kur Maltas yudini burbulej», «Ai, zaļō leidaceņa», «Yudini aizskoloj vysu leidz», «Dusme, kas tevi atrībs, kas atmoksōs», «Vējs pōri azaram», «Kauprā kōpu pasavērt». Dažas sacarātas latvīšu un angļu volūdā, cytas vēļ manuskripta stadejā.

Uzraksteiti jau kaidi 40 daildorbi. Kai parosti, tūs vyspyrms īspīde «Latgolas Bolsā», «Tāvu zemes kalendarā» voi «Dzeivē», tikai tod iznōce atseviškā grōmotā.

Kritika atzeimej, ka vysas Artura Rubeņa lugas ir literari un teatrali augstvērteigas kvalitates sacerējumi, izaceļ ar bogōtu saturu. Beja Andryva Jūrdža fonda laureats 1979. godā, jo dorbūs allaž izceļ Latgolas seņōtni.

Pagaidam gon uzvastas nadaudzas nu jō lugu pyura, tys tōpēc, kai dūmoj autors, ka jimōs daudz raksturu, darbeibas, vajadzeigs pulka lobu dekoraceju. Izdeveigōk byutu operēt ar trejim četrim personažim, bet dramaturgam jōdūmoj ari par vyspōrciļvēcyskom problemom, universalom idejom, un šaidu īceru eistynōjumam vajadzeigs krītni vin plašōks vērīņs.

Kas atsatīc uz nūvodnīku nōkūtni, to Arturs Rubenis cer, ka šymā lelū vēsturiskū pōrmaiņu laikā «latgali pacels sovus bolsus vīnleidzeibai un taisneibai Latvejas vaļstī. Kulturali pīaugušai tautai byutu gūda līta kūpt obas literarōs tradicejas, jo latvīšu un latgaļu volūdas obas kai Dīva dūti dōrgumi jōgloboj, jōkūp un jōlītoj, tikai tod Dīvs svēteis tautu un atness jaunu, atdzymušu Latviju».

JĀNS BROKS-EISĀGS

MIRKLIS NU SIBIREJAS

Daudzim uz Sibireju deportātajim zemnīkim seņ jau beja pensioneru godi pōri, lai ari koč 17 hektarus lela saimnīceiba, bet beja īskaiteiti budžūs un pensejas nasajēme. Taida liktiņa skorta beja ari myusu gimine. Lai tyktu pi dīniškōs maizes, vacajim ari vajadzēja strōdōt. Munam tāvam taipat. Dzeivōja Tomskas apgobola Tugana rajona administrativajā centrā Aleksandrovkā un tur jam beja pasalaimējis dabōt dorbu par molkas škaļdeitōju maizes captuvē. Kotru dīnu, ejūt nu dorba mōjōs, oficiali jam tyka īdūts vīns, formā capts, maizes kukuleits un tys tymūs apstōkļūs beja napōrvērtējams.

Kaidā vosoras dīnā, kai parosti eimūt garum nūmeideitai pļaveņai, tāvs redz: pa tū vīns zāns brauc ar velosipedu, bet vasals bors cytu ar gaviļu saucīnim skrīn jam pakaļ. Izarōda, ka vīnam nu rajona čynavnīku dālym nūpērkts divritiņs.

Tāvs uz breidi apsastōj pavārōt nūteikūšū. Te klōt pībrauc kōrtejais izmēgināmōtōjs, nūkōpis nu braucamō, nagaidūt pīdōvoj:

— Projedj, staryk!

Tāvs nūlīk zemē kerzōdas sūmu ar maizes kukuleiti, nūlīk vāzu un bez problemom sāstas uz velosipeda, pa pļaveņu apbrauc slaidu lūku. Zāni palīk uz vītas stōvūt un, atplāstom mutem, skotōs. Jī atsadzeivynoj tikai tod, kod tāvs atdūd braucamū un pasateic:

— Spasibo, hlopcy. Horošaja mašyna!

Tys, ka braucamais teik atzeits par lobu, pacyloj zānus. Tāvs pajam sovu sūmu ar kukuleiti, vāzu un īt tōļōk. Bet vīns zēneņš, vosoras raibumim nūklōtu seju, kurs šymā borā izavērēs kai pastareits, rezumej nūtykušū:

— Staryj fašist horošo jezdit!

STUDENTU KLUBEŅŠ

ALEKSANDRS BINDUKS, II KURSS

DRŪSMEIGS EKSPERIMENTS

Bolvu rajonā vysim pazeistams uzjāmums «Zaikovskis un sabīdreiba», dybynōts 1991. godā. Jō vadeitōjs ir Aivars Zaikovskis, kurs pabeidzis LU Ekonomikas fakultati. Sōkumā strōdōja patārātōju bīdreibā «Tureiba», beja tērdznīceibas bāzes prīkšnīks. Vēļōk atsadalēja nu tōs, nūdybynōja sovu uzjāmumu. «Tei nav muna privatfirma, bet SIA uz privatkapitala bāzes, kuras dybynōtōji ir 31 leidzīpašnīks» — paskaidroj Aivars.

Sōkumā A. Zakovskis izmontōja G-24 kreditu. Augsta ranga komisejom īsnēdze sovu biznesa plānu, tōs jū apstyprynōja un taidā veidā varēja tikt pi šō kredita. Īguļdēja ari sovu naudu, bet par nalaimi banka «Baļteja» bankrotēja, pazuda leidz ar tū ari vysi jō īguļdējumi. Tys beja vīns nu īmaslym, kōdēļ uzjāmums «Zaikovskis un sabīdreiba» nūkliva strupceļā. Bet nu tō izadeve atrast izeju.

Jau pošā īsōkumā Zaikovskis ar sovim kompanjonim izvērse aktivu darbeibu pa vysu rajonu. Lyuk, kū jys pats par tū soka: «Sōcem ar ryupnīceibas precem, tod saprotom, ka aktualōka ir pōrtyka. Sōcem kai vysi — ar sacērstu gaļu. Tod tū kēramēs apstrōdōt, sagatavōt. Nōkamais sūlis beja konditoreja».

Bolvūs tyka atvārts veikals, kurā var īsagōdōt gon pōrtyku, gon ari ryupnīceibas preces, tō pogolmā ir cehs, kur cap dažaidu veidu konditorejas izstrōdōjumus, kurus, prūtams, var īsagōdōt vēļ syltus un par lātom cenom. Pi veikala izveidōta ēdneica, kur maļteites laikā var pasavērt ari TV pōrraidi.

Veikals sadaleits trejōs daļōs, atsarūn vīnā ākā, kas pērcējim dūd leļōkas ērteibas. Bolvūs un rajonā taida tipa veikalu nav daudz.

A. Zaikovskis gōjis tōļōk, veikalus atvēris Baļtinovā, Rekavā, Rugōjūs, Lozdukolnā, Bērzpilī, ādynōja Bolvu un Rugōju pamatskūlas bērnus, sponsorēja izmoksas, Bolvu 1. vydusskūlā atvēre bufeti. Šymūs ceņtīņūs nav apsastōjis vēļ šudiņ, turpynoj dorbu un leidz ar tū rajonā gaidami aizvīn jauni šō uzjāmuma veikali. Saleidzynojūt ar bīdreibas «Tureiba» darbeibu, to jōatzeist, ka ari tei pa šū laiku daudz kū lobu paveikuse, jo taipat atklōjuse veikalus un ādynōšonas īstōdes jau nūsauktajūs pogostūs, tōs lelōkō prīkšrūceiba tei, ka konditorejas izstrōdōjumi teik capti uz vītas, kas dūd īspēju pōrdūt svaigus, ari nadōrgi.

«Zaikovskis un sabīdreiba» divu ar pusi darbeibas godu laikā radējuse 106 dorba vītas ar normalom olgom, plus breivādynōšona, socialō paleidzeiba, vēreiba un uzmaneiba svātkūs. A. Zaikovskis paštōstēja: «Myusu uzjāmumā strōdoj 24 gimines, dūmoju, ka jōm pi myusim izdeveigi, jo ar dorbu nūdrūšynōti obi vacōkī un taidā kōrtā var justīs stabili».

Bet kū par sovu uzjāmumu soka «Tureibas» vadeitōja Ināra Dundure:

— Myusim 670 strōdojūšī. Process, kod privātōs firmas aicynōja un myusejī labprōt atsasauce, beidzīs, cylvāki saprotuši, ka pi myusim jūs aizsorgoj lykums, jyut lelōku stabilitati. Auguse dorba apmoksa. Myusim ir daudz darbinīku, kurim patārātōju bīdreiba ir pyrmō un vīneigō dorba vīta.

Turpynojūt viļkt paraleles storp paju sabīdreibu un SIA «Zakovskis un sabīdreiba», jōpasoka, ka «Tureibas» veikalūs pōrdūd pošražōtōs produkcejas, A. Zaikovskis vairōk bazejas uz īpērktū produkceju, kū īsagōdoj Reigā, taitod, ir starpinīks. Jō uzjāmumam pasarōdējuši pyrmī parōdi. Pīmāram, dōrgōki palīk transporta pakolpōjumi, lai apkolpōtu sovus veikalus, vajadzeigi lely leidzekli, bet «Tureiba» izmontoj vaļsts paleidzeibu un leidz ar tū ir otkon sūli prīškā SIA.

«Zaikovskis un sabīdreiba» pōrdzeivoj finansialas gryuteibas, bet optimismu nazaudej. Par tū pats Aivars:

— Daudzi uzjēmēji par mani veipsnoj, sok, muļkis, ka gūdeigi vysu izveidōju, vysu uzskaitu un tōpēc ījāmumu dīnastam ir īspēja aprakstеit montu! Pareizi soka Paidera kungs «Dienas Biznesā», ka nūdūkļu porōdnīki ir tī, kuri gūdeigi parōda sovu darbeibu. Un maņ ir jautōjums, kōpēc VID naredz, ka piļsātā un rajonā daudzi atklōti nūsadorboj ar naregistrātu uzjēmējdarbeibu...

Vēļ nu A. Zaikovska izteicīnim:

— Tū jau jī zyna, bet laikam beistas kū pasōkt. Konkreti nivīna navainoju. Tei ir vaļdeibas politika — īrēdni sajam olgu un pylda dīnasta pīnōkumus. Myusu firma izjyut spīdīni, kura rezultats byutu vysa atjimšona. Iznycynōt jau ir vīnkōršōk, bet dūmoju, ka šys jautōjums tūmār atsarysynōsīs, varbyut reizē varēsim atgrīzt īkavātūs nūdūkļus un ari banku porōdus...

...Asu II kursa students RA, par ekonomiku vēļ zynu na tik daudz, cik grybātu, bet svareigi ir tys, ka taida problema pastōv un par jū jōrunoj. Īsadrūšynoju izteikt ari nalelu rezumējumu.

Uzjāmums «Zaikovskis un sabīdreiba» pīrōdējis sovu reiceibas spēju un ari konkurētspēju uzjēmējdarbeibā, ir ļūti svēteigi, ka jys ceņšas paplašynōt tērdznīceibu laukūs, īkarōt vairōk pērcēju un pastōveigū klientu. Dūmoju, ka tys jam ari izadūsīs. Vēļ lels uzdavums ir īkōrtu modernizēšona, produkcejas kvalitates un sortimenta uzlobōšona. Jys gūdprōteigi moksoj nūdūkļus, lai ari finansialais stōvūklis naļaun tū veikt paradzātā laikā, ar naudu pabolsta Bolvu rajona moznūdrūšynōtūs, ari vīnu ūtru mozōk bogōtu īstōdi. Munuprōt, nūdūkli, kuri aizīt budžetā, nav vīnleidzeigi sadaleiti storp moksōtōjim, myusu vaļstī najam vārā labdareibas pasōkumus.

Byutu ļūti labi, jo na tikai Bolvu rajonā, bet ari cytur byutu vairōk šaidu apjēmeigu cylvāku. Tai vin mes varātu likvidēt lelū skaitu bezdarbnīku, veicynōt ekonomiskū izaugsmi sovā vaļstī.

JĀNS RIHTERS

KLAUŠAS

KAI pasaceit mammai..., kai pasnēgt šū ziņu, kū lyka izpyldvaras veiri: ...mežnīceibā sagatavōt tik un tik kubikmetrus kūksnes! Agri voi vēli tys byus jōizdora. Klōjam vaļā un, mutes īplātuši, skatējomēs, kaida byus jōs reakceja. Tei beja ōtra: bez veirīšu paleidzeibas naiztikt, vajadzeigs ari grūžu transports... Jōmeklej tik «dzimtines» — kandžas tacynōšonas aparats! Pōrtykai kū gon jau sagatavōsim...

«Aparats» beja vysai vīnkōršas konstrukcejas — nalela cyuku sileite, pa golūs izūrbtajīm caurumim īlaista metala caurule, saveita spiralē, kuras vīns gols ar izlīkumu vīnojams brāgas (rudzu myltu raudzējuma) pūdam un aizzīžams ar meikli, taipat kai vōks, lai byutu hermetizaceja; pa ūtru golu tod, atdzysynōts silē ar yudini, tecēs vajadzeigais škidrums.

Pyrmais tacynōjums tyka pōrbaudeits ar guni, jo daga ar zylgondzaltonu līsmeņu, tod vērtējams ar 30—40 grādim spirta. Taitod, der.

Pa nakti brāgas kotls beja pōrdzeits. Uz «degustatorim» nabeja ilgi jōgaida — īsaroda jau reitā. Laikam saūduši. Pyrmais beja onkuļs Jušu Miša, lōdzeigs veirelis. Prūmīdams pacēle eiksi uz augšu un rōve vaļā:

«...īdzert nav gryut's,
dzārōjam navajag pļāguram byut!..»

Dzeivōt grybi — prūt grūzeitīs. Ari Katjas paleidzeiba nōce laikā, taipat cytu, meža dorbu komanda beja sakomplektāta. Tī beja cylvāki, kuri vīnmār izpaleidzēja ekstra gadējumūs, ari onkuļs Asars, vacais Kurčenkovs ar pajyugu, Afanasijs. Pēc dorbu sadales vyss izavēre tai: es palīku mōjōs, pīskotu saimnīceibu, veirīši mežā gōž kūkus, valk klajumā, štabelej, Katja ar mammu sazōgej pēc nūrōdeitajim garumim, mōsa pīpaleidz mēreišonu, zoru cērššonā un dadzynōšonā. Uz prīšku!

Klaušōs beja izdzeiti gondreiž vysi īdzeivōtōji, mežā mudžēja kai skudru pyuznī. Guņkuri dyumōja, kūki brakškēja kreitūt, skanēja izsaucīni: «Sorgīs!». Īnōce prōtā kaidreiz mammas deklamātōs krīvu dzejnīka vōrsmas, kas, breivā tulkōjumā, varātu skanēt apmāram tai:

«Raudōja Saša, kod izcērta mežu,
Tō ari tagad leidz osorom žāļ...»

Kaidā dīnā kaimiņcērsmā atskanēja izmysuma saucīņs. Nūtyka nalaime. Kreitūt lela prīde ar pusnūlauztu zoru sadyure 20—25 godus vacu meitini! Paleigā steidzēs vysi, bet vairs naleidzēja ni veiru pyules atbreivōt nu kūka nalaimeigū, ni jaunōs medmōsas pyrmōs paleidzeibas snēgšonas mēgināōjumi, ni klōtasūšū osoru straumes... Meitine ar gaišim, sprūgainim motim, snīgpōrslu apbārta, nasakustēja... Izmysuma klīdzīņs atsabolsōja prīžu un egļu bīzūknī. Tys beja bezatbiļdeibas, bezapdūma reiceibas rezultats, kod, ignorejūt cylvāku fiziskōs dūteibas, taidūs spaidu dorbūs dzyna bez izškireibas. Mežā varēja sastapt gon 14 godus vacus pusaudžus, sīvītes, kurom vīta mōju dorbūs, gon sērmgaļvus, kurim sēdēt pi krōsņs un kyupynōt peipes...

Pīvakarē veiri sameistarōja divmetreigu krystu, lai tys atgōdynoj cytim par šū nalaimi, par klaušu nažēleigū uperi...

...Leidz ar pyrmajīm atkušnim meža dorbi beja pabeigti. Kaids nu klaušinīkim nūvylka: «tagad īpyut maņ...» Kai parosts, īturēja dīniškas, īmolkōja nu buteles «guņs dzērīni» un devēs uz mōjom...

PĪTERS SKUTELIS,
SKŪLŌTĀJS

+ ELEKTRIFIKACEJA

9. turpynājums

Stōstējumam par Cireiša HES var vēļ pīvīnōt dažas jaunōkōs publikacejas laikrokstā «Nūvodnīks», kurōs ir runa par tōs atjaunōšonas napīčīšameibu. Plašōks materials par šū temu beja 1975. goda 8. julī, kod avīze pastōstēja, ka teik gatavōts vīnōšonōs protokols storp Aglyunas pogosta pašvaļdeibu, SIA «Latgolas energetika», Norvegejas firmu «Hydroenergi» un Zīmeļvaļstu vides aizsardzeibas fondu un ka uz šōs vīnōšonōs pamata, jo taida tiks panōkta, firma «Hydroenergi» varūt HES atjaunōšonā īgulḑeit 75 tyukstūšas latu, par taidu pošu summu teikūt runōts ari nu Zīmeļvaļstu vides aizsardzeibas fonda puses, «Latgolas energetika» sovukōrt nūsadorbōs ar HES yudiņa baseina projekta izstrōdōšonu, kaids beja pīcdasmytajūs godūs, bet palyka narealizēts. Aglyunas pogostam atlīk sagōdōt vēļ 400 tyukstūšas latu, lai varātu dūmōt par HES atjaunōšonu.

Dīmžāļ, dzeivē tik gludi naīt, kai uz papeira. Pēc šō projekta dorbus sōkt vajadzēja jau 1996. godā, bet vyss pat leidz šai dīnai nav atrysynōts, nikas nav ari īsōkts praktiski.

Tūtīs šymā pošā numerī avīze īvītōjuse kaidu cytu materialu — par svineibom sakarā ar HES atjaunōšonu Viļānūs uz Maltas upes — tei ir Henriha Janovska privātō staceja. Šymā rokstā pīmynātas ari Kameņecas un Cireišu staceja, kur sovukōrt vēļ daudz dažaidu naatrysynōtu ari cytu, na tkai naudas, problemu. Pīmāram, kam pīdar zeme, uz kuras uzcalta Cireiša HES āka, kam tei, uz kuras apakšstaceja un tamleidzeigi. Specialisti aprēkinōjuši, ka, lai varātu pabeigt restaurēšonas dorbus un ari paplašynōšinu, pyrmajā kōrtā vin tī vajadzeigi 1,1 miljons latu leidzekļu.

Turpynojūt «ekskurseju» pa cytom rajona vītom, kurōs un kai pasarōdeja elektroenergeja, jōatsagrīž 1956. godā. Tūlaik elektrificātas tykuse Aizkaļnes 7-gadeigō skūla, cīma klubs, vaļsts Daugavpiļs storprajonu lynsāklkūpeibas staceja un kolhozā kantora āka. Mozlīt agrōk — 1953. goda novembrī — rajona avīze rakstēja, ka natōli nu šō centra, lauksaimnīceibas artelī «Komjaunīts» pi jaunuzcaltō cyuku klāva uzstōdeits vēja rotors, ar kura paleidzeibu mehanizēta yudiņa padeve un šū dorbu veikuse Aglyunas MTS. Par sovu elektrostaceju šeit sōc runōt 1955. goda vosorā, kod īsagōdōjuši elektrostaceju un Aglyunas MTS smogūs dorbu me-hanizacejas brigade Dedova vadeibā tū uzstōdējuse, jauda — 35 kilovati un saimnīceiba jau dūmojūt par īreicem elektryskōs slaukšonas īreikōšonai gūvu nūvītnēs.

Pelēču pusē dzērnovōs uz Jašas upeites, kur nu 1959. goda par dzērnavnīku strōdōja Ādams Rusiņš, izmontōja yudiņa turbinas spāku, 1960. godā uzstōdeits 7 kW jaudas elektrogenerators, deve dzērnovu apgaismōjumu un dorbōjōs leidz 1965. godam — tai sovōs atmiņōs dolōs šō dzērnavnīka dāls Aļberts Rusiņš. 1989. godā par napīcīšameibu atjaunōt dzērnovas rajona avīzē roksta ari pat Ādams Rusiņš — laiks dora sovu, ari gōdeiga saiminīka rūkōs lītas nūvacoj.

Par elektrifikacejas aizsōkumim Rībeņūs atmiņōs dolōs Jōņs Peļšs nu Preilim, kurs tī strōdōja partejas dorbā. 35 kW jaudas generators nūpērkts 1956. goda vosorā, par jō vītu izraudzēja bejušū dzērnovu āku pi Feimankas dīka, tū nūdeve Frančam Vasiļevskim, kurs jauneibā strōdōjis Keguma HES ceļtnīceibā un īkōrtu uzstōdeišonā. Elektrostaceja te dorbynōja kūkzōgētovu, gryudu kaļti, gūvu slaukšonas īkōrtu un yudiņa padevi fermā. Kaidā cytā rokstā šys pats autors pībylst, ka 1964. godā šeit izmontōja jau 200 elektromotorus. Vēļ pēc divīm godim J. Peļšs jyusmoj, ka ar 1. janvari samozynōta moksa par elektroenergeju, ka saimnīceiba pīsaslāguse vaļsts elektroteiklam un nav napīcīšameibas pēc mozajōm stacejom. Izmontojūt taidas īspējas, jōstrōdojūt ari ar plašu vērīni — 1965. godā kolhozs jau izmontōjis 9 transformatoru apakšstacejas un elektroenergejas patēreņš sasnēdzis 220000 kilovatstuņdes un tai ka moksa par vīnu klovatstuņdi samozynōta leidz 1 kapeikai, cerūt ītaupeit ap 10 tyukstūšas rubļu.

Mozlīt pīticeigōk dzeivōjuši kaimini Pīneņūs, kur 1956. godā beja vēļ patstōveiga saimnīceiba, vēļōk pīvīnōta Rībeņu kolhozam. Te 26. aprelī sōcis dorbōtīs elektrogenerators ar jaudu 50 kilovatu, gaismu sajāmuši kolhoza kantōrs, cīma padūme, posts, klubs, veikals, lūpu nūvītnes, tykuse apgaismōta ari īla, skūlāni reikōjuši ekskurseju un jīm skaidrōta elektrostacejas uzbyuve un darbeibas principi. Kaids nu oculicinīkim — Jōņs Pastors pastōsta, ka tei bejuse nu kuga nūjimta un 80 ZS dīzeļmotoru darbynojama un jys bejis tys, kas ar jū reikōjīs.

Rudzātūs par kōrteigu elektriskū gaismu runoj 1960. goda vosorā, kod kaids nu vītejīm syudzas, ka «dažaidu motoru, degvīlu un cytu traucējumu dēļ elektriskō staceja deve aizvīn mozōk gaismas abonentim», naasūt kontroles par elektriskū teklu. Pīmāram, Barovkas transformators, lobojūt ceļu, «aports, izraunūt vysus zemes vodus» — tai «Lenina Karūgs» 26. julī. Bet, sovukōrt 1986. goda decembra pādejōs dīnas numerī šei avīze ar lobu vōrdu pīmiņ Rušōnas padūmu saimnīceibas elektrikus, kuri strōdojūt ar lelu atbiļdeibas sajyutu, golvonais energetiks Jōņs Neicgalis pratis panōkt, ka jō veiri vīnmār ir tī, kur vajadzeigi.

Par tagadejū Saunas pogostu myusim izadeve savōkt jau daudz plašōkas ziņas — gon nu publikacejom avīzē, gon nu laikabīdru atmiņu pīrokstim. 1956. godā kolhoza vaļde Prīkuļūs lāmuse par sovas spākstacejas ceļtnīceibu, kas gon izmoksōjuse borgu naudu, tūmār vairōkōs fermōs nu jau līkas palykušas petrolejas lampas, vairōk kai 12 kilometrus pōrvades lineja dūs strāvu kantoram un saimnīceibas ākom, skūlai, kai ari lūpu nūvītnem.

Vaļsts Preiļu gimnazejas 3. kursa audzēkne K. Podziņa pīrakstējuse vacōtāva Jezupa Soldatenkova, kurs beja elektriks, un jō paleiga Ontona Pastara atmiņas. Kotru vokoru ap puļkstiņ 23.00 vysi elektriskōs gaismas līdōtōji sajāmuši signalu: trejs reizes nūdzīst spuļdzes, tys nūzeimēja, ka tyuleņ tiks atslāgta strāva, meklej sveci voi ej gulēt. Sistemu stōvūkli bīži pōrbaudēja specialisti, bet 1963. godā cīmots un ari daudzas nu kolhoza dzeivojamajōm mōjom tyka pīslāgtas vaļsts elektroteiklam, elektriskō gaisma beja vairōk nakai 100 mōjōs.

Sovukōrt nu pogosta cytas molas — Smelterim — ar sova vactāva atmiņu stōstu «Latvenergo» skūlom reikōtajā konkursā pīsadalēja Ieva Anspoka, jei pastōstēja, ka vacaistāvs Ivans Kuzmins pīmiņ par elektrifikacejas sōkumu. 1950. godā uzstōdeits smogōs automašinas generators, kurs uzpiļdēja akumulatoru un apgaismōjumu deve dzērnovom, kur ogrōk vajadzējis iztikt ar petrolejas lampom un lukturim, niu jūs vītā kvālōjušas 5—6 spuļdzeites. 1952. godā uzstōdeita 75 ZS jaudas lokomobile, kura darbynōjuse dzērnovu agregatus, kūkzōgātavu un ari grīzuse 127 voltu sprīguma generatoru, taidā kōrtā uzlobojūt apgaismōjumu. 1958. godā uzstōdeits 65 kW generators, darbynojams ar dīzeli KDM-100, kurus apkolpōjis elektriks Jezups Skutelis. Jys pats par tū stōsta, ka bez dzērnovom un kūkzōgātovas strāva tykuse dūta pīnōtovai un yudiņa syukņam, taipat apgaismōja skūlu, medpunktu, cīma padūmi, biblioteku, veikalu un 50 mōjas, ari lūpu nūvītnes. 1964. goda rudinī izkomplektēta un nūdūta lyužņūs, jo saimnīceiba tyka pīslāgta vaļsts elektroteiklam.

Par Sylajōņu nūtykumim Edijai Krišānei pastōstēja bejušais mehaniks elektriks Aļberts Ludāns. Lai tyktu pi elektrostacejas Ž-30, kolhoza prīkšsādātōjam Abramovam bejis jōroksta uz Moskovu un uz turīni jōsyuta A. Ludāns personeigi. Bejuse samontēta uz kūpeigas pamatnes ar motoru D-54, sadarbeibā ar šefim — Daugavpiļs lokomotivu remonta ryupneicu šys agregats pōrveidōts tai, lai generatoru varātu darbynōt ari dzērnovu yudiņa turbina, bet dīzeļs sovukōrt ar transmisejas paleidzeibu varātu grīzt dzērnovu akmiņus. Tai ticis izmontōts dīzeļs un ari yudiņa spāks. Staceja davuse gaismu kolhoza vaļdes ākai, slimineicai, postam, veikalam, cyuku fermai un ari apkaimes mōjom, vēļōk — labeibas kaļtei, tykuse izbyuvāta 2—3 kilometru lineja uz Ušpelim. 1962. un 63. godā Aglyunas PMK īcirknis uzcēlis jaunas linejas un trejs apakšstacejas, pīvīnōtas vaļsts kūpejai sistemai un mozō sova staceja vairs nabejuse vajadzeiga.

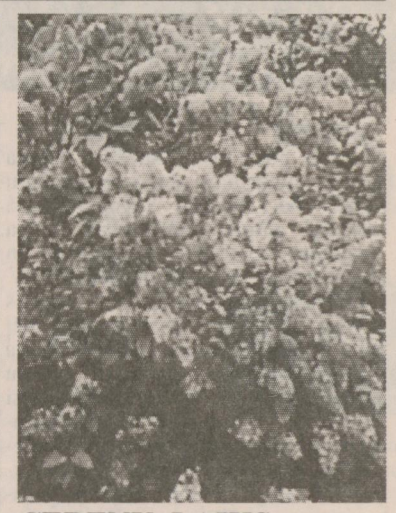

CEREŅU LAIKS

VLADIS RIČIKS

IZVASTŪS PĪMYNŪT

Jā, aizvede latvīti bēdeigam liktiņam –
vergōt un beigu beigōs krist.
Bez kopa vītas, kai sleiktiņam,
pa zemi kai spūkam kleist...
Kas jō mōjūklī saleizs,
kas teirumus apars un apsēs?
Gūds un tykumi sameiti,
naids un bailes dreb apsēs.
Vīn cereiba kaut cik dzīdēja,
naļōve veļūs bez laika dūtīs:
ka aizvess uz Dzimtini cītēju
dzeļžceļa slīdes sudobrōtas.
Beju un palyku karaveirs,
atnōkšu. Un na reizi... kai velis.
Un, jo liktiņs nūsprīss pareizi,
aizmērsti natiks šī sōpu celi!
Jā, aizvede... Īrokts tī zīmeļūs,
niu breivs, na katordzniks vairs.
Un raugi — nōkšu uz Latveju
pīsacēlis
kai tāls, svobods un skaidrs.

LATGOLAS TURISMA SISTEMAS IZSTRŌDŌŠONAS GRUPA:

PASAVER SEV APKŌRT!

Pats pa sevim cyldynūšs ir fakts, ka izveidōta iniciativas grupa, kura īcerējuse izveidōt Latgolas turysma sistemu, turklōt šei grupa izsyutējusi materialus daudzim cylvākim, kuri lelōkā voi mozōkā mārā pazeist myusu nūvodu, kaids jys ir tagad, pīaicynojūt šūs cylvākus par naatkareigajim ekspertim izdareit klasifikaceju (kaidam leimiņam pīskaitams objekts — storptautyskam, Baltejas jyuras regionam, vaļsts voi vītejam). Vysi objekti sadaleiti sešōs grupōs, kotrā jōizarauga sovs etalons 100 baļļu vērtējumam, nu kura tod vodūtīs atteiceigs baļļu skaits jōdūd cytim grupā.

Lai myusu laseitōji zynōtu, kaidi objekti īkļauti grupōs un lai parōdeitu, cik gryuši jūs pēc nūzeimeiguma saklasificēt, snādzam sarokstu. Un voi tikai šī vin ir īvēreibas cīneigi objekti, voi kū mes, ikdīnas steigā eimūt garum, napomonom cytu?

I grupa: piļsātas —

Daugavpiļs, Rēzeknes (Latgolas īlas apbyuve), Krustpiļs-Jākubpiļs un Ludzas vēsturiskī centri, Krōslovas centrs ar Daugovas panoramu, Viļakas apbyuve.

II grupa, objekti —

Aglyunas bazilika ar klūsteri, Krōslovas, Indrycas, Pīdrujas, Andrupenes, Feimaņu, Pasīnes, Rogovkas (Nautrānu), Bēržgaļa, Pušas, Tiļžas, Dagdas, Leiksnas, Bukmuižas, Viļakas, Pyldas, Stolerovas, Rēzeknes, Landskoronas, Baļbinovas (Indras), Drycānu, Piļcines katōļu bazneicas, Rušyunas un Viļānu katōļu bazneicas ar klūsterim, Cyskoda katōļu bazneica un šķūla, Pīdrujas, Kōrsovas, Skrudalinas, Šķeltovas, Vecslobodas pareizticeigū bazneica, Rēzeknes pareizticeigū bazneica ar kapliču, Moskvinas (Preiļu rajons) vacticeibnīku bazneica, Bližņas (Ludzas rajons) vacticeibnīku lyugšonu noms ar zvonu tūrni,Daugavpiļs Borisa un Gļeba katedrale, Ludzas sv. Dīvmōtes pareizticeigū bazneica, Annas kapliča katōļu kopūs Rēzeknē un Saļnevas (Ludzas rajons) katōļu kapliča, Izvaltas jezuitu klūsters, Daugavpiļs cītūksnis un Dinaburgas, kai ari Rēzeknes, Ludzas piļu drupas, Jersikas un Madalānu piļskolny Preiļu rajonā, Krustpiļs, Bebrenes muižas apbyuve ar parku un katōļu bazneicu, Krōslovas muižas apbyuve ar parku, arheoastronomiskō observatoreja Ondrupīnē, tautas ceļtnīceibas pīminekli Udrīšūs un Augustiškūs, Preiļu muižas un parka apbyuve, Daugovas krostu arheologiskī pīminekli, Kamenecas muižas apbyuve, Marinzejas, Gložņovas (Lyuznovas), Varakļōnu, Malnovas, Arendoles, Pasīnes un klūstera, Rībeņu, Ilgas muižu apbyuves ar parkim, Vesalienas (Červonkas) piļs, Lubōna akmiņa laikmata apmetnes, Nūmērnes valnis, Rēzeknes tautas noms, zemnīku un zvejnīku sātu grupa Ideņā (Nagļu pogosts), Baldas (Pušas pogosts), Maltečkas (Mōkūņkolna pogosts), Prezmas (Sylmolas pogosts) un Rykovas yudiņa dzērnovas, Zvejsolu apmetne (Nagļu pogosts), kulta vīta «Valna pāda» Jaunstašuļūs (Mōkūņkolna pogosts), Trūpu «valna akmiņs» (Viļānu pogosts). Sarokstā pīmynāta Subates luteraņu bazneica, bet taida bazneica ir ari Preiļu rajona Rimicānu pogostā, vysilgōk kolpōjušōs Pelēču yudiņa dzērnovas uz Jašas upeites Preiļu rajonā ir «Valna pāda» pi Rogovkas, meteoritu (?) krāteri Rundānu tyvumā (Ludzas rajons), kuri nav pīmynāti. Varātu vēļ pībiļst ari par Ludzas upes krostim aiz Felicianovas HES un leidz Cyblas tyltam (stōvas kraujas, piļskolns un seņkopi).

III grupa, dobas ainovas, līgumi —

Daugovas lūki un Markovas mōceibu taka, Ezernīku atpyutas bāze ar Ežazara ainovu kompleksu, Mōkūņkolns ar piļsdrupom un ainovu ap Rāznas azaru, Sauleskolns, Valnazars, Sivera un Dridža azaru kompleksais līgums, Neicgales boltais akmiņs, Cireiša azara līgums, Pelēčāres un Teiču pūri, Krystpiļs rezervats, Rēzeknes upes īleja, Ičas pļovas, Nagļu dīki, Gaigalovas pūrainī meži, Lubōna klōni, Borkovas ūzulu audzes, Grebļa (Ludzas rajons) kolna līgums, Stompaku pūrs un Vjadas augštece, Rušonas azara zīmeļu krosts ar mežim un seņvītom, Pokrōtes azars, Ilgu dobas līgums, Dagdas olas, Varnaviču meži ar ratu augu atradnem, daļa Salaja (Solovju) azara ar apkōrtejū ainovu, Lelō Līpu kolna apkōrtne natōli nu Kaunatas, Adamovas azars ar ainovu un Lobvōržu parks (obj Veremu pogostā), Lyuznovas parks (Špeļu pogosts), Piļskaļnes Siguļdeņa, vēļ vajadzātu ari Taunogas muižu ar parku un dīkim.

IV grupa, kulturvēstures pīminekli —

Latgolas Mōras pīmineklis Rēzeknē, Napoleona akmiņs, Drycānu bazneica un Manteifeļa kops, Ančupānu memorialais ansamblis, Pastaru vējdzērnovas (Preiļu rajons), Gornijašu kapliča, grafu Plāteru-Zibergu kapliča Bebrenes kopūs, Sakstagola krucifikss, 1918.—1920. godūs Latvejas atbreivōšonas ceiņōs krytušū pīminekli Jākubpilī, Bolvūs un Feimaņūs pi Rušonas upes, Daugavpilī, Červonkas kopsātā Eglainē, Stryuves astronomiskō punkta akmiņs Jākubplī, fašystiskō terora upuru (1942) vīta Audriņūs, Iļzeskolna parezticeigū bazneica, kurā apglobōts J. Kuļnevs (1763—1812), 2. pasauļa karā krytušū kopi Ludzāa, mōja Ludzā, kur dzimis 1812. goda Tēvejas kara varūņs J. Kuļnevs, pīmineklis 1812. goda TK 100. godadīnai Daugavpilī, gleznōtōja V. Purveiša tāva kops Rēzeknē, K. Ulmaņa, J. Bolūža un F. Brīža ūzuly Rēzeknē, Latvejas naatkareibas atgyušonai veļteitais krucifikss Rēzeknē, M. Bukšam veļteitais poīmineklis Rēzeknē, pīmineklis J. Raiņam Rēzeknē, pīmineklis «Lyuznovas Mōra», pīmiņas akmiņs Maltas represātajim, latgalīšu romanista O. Rupaiņa kops Bēržgaļa kopūs, K. Ulmaņa ūzuls pi Adamovas skūlas. Šamā nūdaļā vēļ īkļauti «Kolnasāta», kas saisteita ar F. Trasuna muzejmōju, un «Jasmuiža» — ar J. Raiņa jauneibas dīnom, bet tryukst taida svareiga objekta, kai Latgalīšu rakstnīceibas muzejs grōmotizdevēja V. Lōča dzymtajā Piļcinē, kai pīmiņas akmiņs literatam un pētnīkam B. Brežgo, taipat politiski represātū pīmiņas skulptūra pi Preiļu katōļu bazneicas, ari poša šei bazneica ir īvēreibas cīneiga, ari vīna nu vacōkajōm kūka byuvem — Pīneņu bazneica, Kamenecas lelais akmiņs, Feimaņu krucifikss, pīmērstas vītas, saisteitas ar J. Jaunsudrabeņu, ar Stenderu Lašūs, derētu atsacerēt V. Latkovska, J. Klīdzēja un cytu, kuri spūdrynōjuši Latgolas vōrdu, jōs dālu pīmiņas vītas.

V grupa, golvonūkōrt muzeji —

J. Raiņa Jasmuižā, Ludzas breivdobas, Birkeneļu kūpā ar tautskūlu, Leivōnu stykla fabrikas, Latgolas kulturvēstures Rēzeknē, Krōslovas mōkslas un vēstures, F. Trasuna «Kolnasāta», Daugavpiļs, Maltas nūvodpētnīceibas un Drycānu skūlas nūvodpētnīceibas.

VI grupa, dažaidi cyti objekti —

Varslavāna keramikas darbneica Kaunatā, Eikša azara sporta komplekss, Rāznas sanatoreja, Felicianovas HES, P. Čerņavska darbneica Preiļūs, P. Sukatnīka veinūgu dōrzs, Mežcīma sanatoreja, Kaunatas—Dagdas ceļš, myusdīnu Rībeni, Bēržgaļa klubs un kantōris, Lyuznovas (Maltas) lauksaimnīceibas tehnikums, Nagļu zivsaimnīceiba, Rēzeknes pīna konservu ryupneica, vīsneica «Latgola» Rēzeknē, Vasiļevska pūdnīku skūlas ceplis Akmeneišūs (Kaunatas pogosts), Rēzeknes Mōkslas koledža, keramika Romančuka ceplis Vertūkšņā. Ari šū nūdaļu var papylddinōt taidi unikali objekti, kai Spruktu HES ar breineigū dobu, leikumainais ceļš nu Kōrsovas uz Viļaku, nu kura var «uzmest aci» Krīvejai, Malnovas un Vyšku lauksaimnīceibas tehnikumam ar vēsturi un sasnāgumim, darātu pīminēt ari jau daudzōs atpyutas vītas zemnīku saimnīceibōs, Makašānu omotu vydusskūlas pagōtni un tagadni...

Šei iniciativa izraisējuse gon pōrdūmas, gon ari lapnumu, ka myusu nūvadeņš, lai ari mozs, «bet dyžoni turējōs». Navin ir jōatsacer sova bogōteiba, bet, kai pyura lōde, jōpōrcyloj un jōizvādynoj, jōapsaver, voi kū nav maitōjušas kūdes, kū — laika zūbs, lai mes tū vysu varātu bez kauneišonōs ari cytim parōdeit, nabyutu nu tīm, kuri sveces tur zam pyura.

G. MANTEIFEĻA KOPS (centrā)

Latgolas nūvoda nedeļas laikroksts
REDKOLEGIJA
Dybynōtōjs — A. Rancana
izdevnīceiba.
Indekss 3053

Masu informacijas leidzekļa
registracijas aplīceiba Nr. 1609.
Iznōk nu 1994. goda 30. decembra
reizi nedeļā – pīktdīnōs.

Izdevēja nūrēkinu konts Latvijas
Unibankas Preiļu nūdaļā Nr. 468425,
kods 310101416. Izdevēja adrese:
A. Upīša īlā 3-49, Preili LV-5301,
tōļruņs 8-253-21516. 1. īspīdlūksne.

Datorsalykums Līvija Kalvāne,
datormaketeišona — Solveiga
Sarkane. Īspīsta SIA «Latgolas druka»
Bazneicas īlā 28, Rēzeknē, LV-4601

ZEMTURS